

BUSKERUD
FYLKESKOMMUNE

Arbeid med folkehelseoversikter i fylket

Rapport fra spørreundersøkelse rettet til
kommunene i fylket

Innhold

1. OM UNDERSØKELSEN	4
2. SAMMENDRAG	5
3. DETALJER FRA UNDERSØKELSEN	6
3.1 Vennligst oppgi din funksjon/arbeidsområde/ansvar:.....	6
3.2 Har din kommune en egen folkehelsekoordinator?.....	6
3.3 Hvis ja på forrige spørsmål, hvilken stillingsandel har folkehelsekoordinatoren i din kommune?	7
3.4 Har kommunen satt i gang arbeidet med den løpende folkehelseoversikten?	7
3.5 Hvem deltar / tenkes å delta i kommunens løpende oversiktsarbeid?.....	8
3.6 Hvordan vil det løpende oversiktsarbeidet bli dokumentert?	9
3.7 Når planlegges det ferdigstillelse av den første løpende folkehelseoversikten?	10
3.8 På hvilket område ønsker din kommune samarbeid med fylkeskommunen i forbindelse med oversiktsarbeidet?	11
3.9 På hvilken måte kan fylkeskommunen (BFK) best bistå kommunens behov jmfr. de forrige spørsmålene i 3.8?	12
3.10 Er det tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget tilstrekkelig for å lage den løpende folkehelseoversikten for din kommune?	13
3.11 Planlegger din kommune å gjennomføre egne befolkningsundersøkelser?	14
3.12 Hvilken type undersøkelse vurderer dere i din kommune?	15

Forord

Denne rapporten er utarbeidet av Utviklingsavdelingen i Buskerud fylkeskommune, og ble laget i etterkant av en spørreundersøkelse som kommunene i fylket ble invitert til å delta i. Undersøkelsen ble sendt ut i midten av mars og avsluttet i midten av april. 14 av fylkets 21 kommuner besvarte undersøkelsen. Svarprosenten er noe lav i forhold til representativitet, men vi mener likevel at det kom en del interessante poenger fra undersøkelsen.

Fylkeskommunen ønsker å takke de som hadde anledning til å besvare våre spørsmål knyttet til status på arbeidet med folkehelseoversikter i kommunene.

Drammen, 21.05.2013

Kjersti Bærug Hulbakk
Utviklingssjef

1. Om undersøkelsen

Forskrift om folkehelsen skiller mellom løpende oversikt og oversikt som grunnlag for arbeidet med planstrategi og fastsetting av mål i planer etter plan- og bygningsloven. Den første løpende årlige oversikten skal etter lov og forskrift foreligge i løpet av 2013. Oversiktene skal utarbeides av både fylkeskommune og kommuner.

Buskerud fylkeskommune skal etter lov og forskrift om folkehelse bistå og samarbeide med kommunene i fylket om folkehelseoversikter, statistikk og datautveksling. Undersøkelsen bestod av totalt fjorten spørsmål som dekket ulike temaer relatert til arbeidet med folkehelseoversikten. I undersøkelsen ba fylkeskommunen om tilbakemelding og informasjon om status på oversiktsarbeidet, organiseringen i kommunene, ressurser i kommunene, faglige og statistikkfaglige utfordringer, samt ønsket samarbeidsform mellom kommune og fylke.

Spørreundersøkelsen var nettbasert (www.easyfact.no). Undersøkelsen ble adressert til rådmennene i kommunene og ble sendt ut i midten av mars 2013. Tanken bak å sende henvendelsen direkte til rådmannen i kommunene skyldtes først og fremst at fylkeskommunen ikke vet hvem eller hvordan kommunene har organisert seg, ei heller hvilken prioritet arbeidet med folkehelseoversikten har. Det er ledelsen i kommunene som sitter på informasjon om hvem som egner seg best til å svare.

Etter noen runder med purring besvarte 14 av 21 kommuner undersøkelsen, noe som gir en svarprosent på drøyt 76 prosent av kommunene i fylket. Dessverre var det flere av de mest folkerike kommunene i fylket som ikke besvarte spørreundersøkelsen. Tar man dette i betraktning "dekker besvarelsene" bare om lag halvparten av innbyggerne i fylket. Blant annet på grunn av dette må man være litt forsiktig i tolkningen av resultatene.

2. Sammendrag

Folkehelse er et fagområde i rivende utvikling, både i forhold til myndighetskrav og forpliktelser i henhold til lov, men også i forhold til tilgjengelig kunnskapsgrunnlag og statistikk. 2013 er det første året som kommune og fylke er forpliktet til å utarbeide egne folkehelseoversikter.

Folkehelseloven og tilhørende forskrift stiller krav til kommuner og fylkeskommuner om å ha oversikt over helsetilstanden i befolkningen og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikten skal være grunnlaget for et kunnskapsbasert, langsiktig og systematisk folkehelsearbeid – og den skal være plan- og styringsrelevant.

Det stilles en rekke krav til samarbeid og datautveksling mellom fylke og kommuner, og undersøkelsen er innrettet mot temaer som er relevant i forhold til dette. Noen hovedpunkter fra undersøkelsen følger derfor under:

- De fleste kommunene tenker faglig og administrativ bredde i forhold til eget oversiktsarbeid.
- Tilgang på folkehelseressurser er svært varierende blant kommunene.
- De fleste kommunene (10 av 14) vil ha sin første løpende oversikt klar i løpet av 2013
- Mange kommuner ønsker råd og samarbeid om statistikkfaglige problemstillinger og bruk av fylkeskommunale data (som for eksempel tall fra tannhelsetjenesten).
- Hvilken form samarbeidet er ønsket / bør ta var ikke entydig, men det fylkeskommunen i første omgang kan gjøre noe med er formidling av relevant stoff på internett, arrangere kurs/workshops og ha direkte dialog med fagpersoner i kommunene. Disse områdene vil det bli arbeidet videre med fra fylkeskommunalt hold.
- Behovet for befolkningsundersøkelser vurderes noe ulikt. Syv kommuner i fylket har allerede gjennomført Ungdata-undersøkelse (KORUS/NOVA)

Hovedinntrykket som fylkeskommunen har etter å ha studert besvarelsene er at mange av spørsmålene nok kom på et litt for tidlig tidspunkt. Sannsynligvis var detaljgraden i spørsmålene for høy og medførte at det ble utfordrende å svare konkret nok.

Det ser likevel ut til at mange kommuner prioriterer arbeidet med folkehelseoversikter. Fylkeskommunen ser fram til å samarbeide med kommunene om dette i årene som kommer.

3. Detaljer fra undersøkelsen

I dette avsnittet finner man de detaljerte svarene fra undersøkelsen. Alle svar er anonymisert slik at det ikke er mulig å identifisere kommune eller individ i besvarelsen. Spørsmålene er i samme rekkefølge som de ble stilt.

3.1 Vennligst oppgi din funksjon/arbeidsområde/ansvar:

	Antall
Rådmann	2
Medarbeider i rådmannens stab	1
Planlegger	0
Folkehelsekoordinator	4
Kommunelege	0
Oppvekst/barnehage/skole	0
Kulturmedarbeider	0
Annet	7
Totalt antall svar	14

3.1.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Helse- og sosialsjef
- Helse og omsorgssjef
- Helseleder
- Enhetsleder helsetjenester
- Er både folkehelsekoordinator og kommunelege
- Tjenesteleder folkehelse og fritid
- Sektorleder helse og omsorg

3.2 Har din kommune en egen folkehelsekoordinator?

	Antall
Ja	6
Nei	4
Annet	4
Totalt antall svar	14

3.2.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Vi har en frisklivskoordinator som har tillagt oppgaver som folkehelsekoordinator. I tillegg har vi en bredt sammensatt folkehelsegruppe som ivaretar funksjonen
- Vi har en egen ressursgruppe. En felles folkehelsekoordinator for regionen er under vurdering
- Vi jobber med saken. En er foreløpig tilsatt i 20 prosents stilling for å forankre folkehelse administrativt og politisk.
- En har fått delegert ansvaret

3.3 Hvis ja på forrige spørsmål, hvilken stillingsandel har folkehelsekoordinatoren i din kommune?

	Antall
Full tid	0
Deltid	6
Annet	0
Totalt antall svar	6

Kommentar fra BFK:

Her skulle det ut fra tolkningen av 3.2 vært ytterligere tre respondenter i kategorien deltid

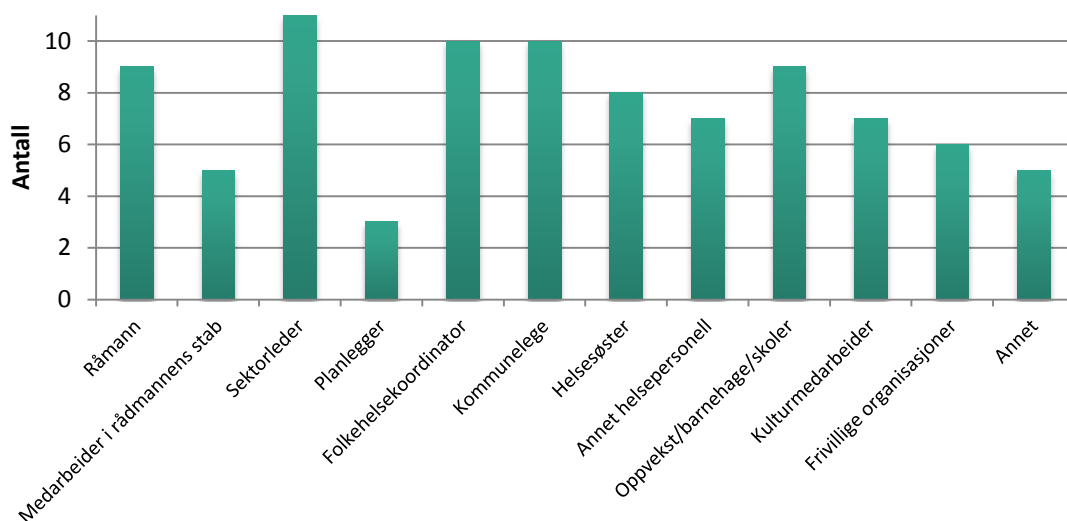
3.4 Har kommunen satt i gang arbeidet med den løpende folkehelseoversikten?

	Antall
Ja	10
Nei	4
Annet	0
Totalt antall svar	14

Kommentar fra BFK:

Fylkeskommunen konstaterer at det er noe variasjon i hvor langt kommunene er kommet med oversiktsarbeidet, men ser det som svært positivt at så mange er i gang allerede.

3.5 Hvem deltar / tenkes å delta i kommunens løpende oversiktsarbeid?

Totalt antall svar: 14

3.5.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Vi har ikke begynt på dette arbeidet enda da vi foreløpig ikke har folkehelsekoordinator og er i rekrutteringsfase når det gjelder å ansette ny kommuneoverlege.
- Ikke avklart
- Vi tenker å trekke med alle tjenestene i kommunen
- Fra høsten 2013 vil det etableres ulike folkehelseforum og aktørene som er krysset ut m. fl. vil ha varierende roller i det løpende oversiktsarbeidet
- Vi har fått kartlagt folkehelse profilen 2013

Kommentar fra BFK:

Ut fra svarene ser det ut til at det tenkes faglig og organisatorisk bredde i forhold til arbeidet med folkehelseoversikten. De fleste kommunene har også planer om å forankre arbeidet på et høyt administrativt nivå. Dette er bra, da faglig bredde er deler av hensikten med oversiktsarbeidet (fra myndighetenes ståsted).

Myndighetene anbefaler også å tydeliggjøre oversiktsarbeidets strategiske verdi opp mot politisk styringsnivå ved å gjøre ansvar, organisering og delegering av oppgaver knyttet til oversikten kjent / vedtatt av politiske organer.

3.6 Hvordan vil det løpende oversiktsarbeidet bli dokumentert?

	Antall
Selvstendig rapport/notat	1
Del av kommunens løpende rapportering (f.eks. årsrapport)	7
Artikkel på kommunens webside	0
Annet	6
Totalt antall svar	14

3.6.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Pt nyttes folkehelseprofilen. Blir sendt til politikere til orientering. Andre oversikter blir vurdert
- Flere av de over. Egen rapport hvert 4 år, del av kommuneplan og bruk av nettsidene
- Ikke avklart
- Vi vil bruke alle disse alternativene og har allerede en egen link på kommunens nettside
- Så langt er det besluttet at oversiktsarbeidet vil legges frem på Folkehelsedag høsten 2013 (Folkehelsemelding). Trolig blir dette en årlig arena for å oppsummere folkehelsestatus og veien videre. Folkehelsekoordinator som ble ansatt i jan 2013 vil ha ansvar for dette. Folkehelse og kommunalt folkehelsearbeid beskrives også i kommuneplan og handlingsplan.

Kommentar fra BFK:

Formidling av resultater og utfordringer er en viktig del av oversiktsarbeidet. Hensikten med dette spørsmålet var å få et bilde av hvordan kommunene legger opp formidlingen av resultatene fra oversiktsarbeidet. Ut fra tilbakemeldingene ser det ut til at omtrent halvparten vurderer at dette kan dokumenteres som en del av den løpende rapportering (f.eks. årsrapport), mens noen få tenker mer bredt og ønsker å formidle resultatene i flere "formidlingskanaler".

Her er det ikke noe rett eller galt – dette må selvfølgelig kommunene vurdere ut fra hva som er mest hensiktsmessig. Men en egen kommunikasjonsstrategi vil uansett forenkle og sikre informasjonsarbeidet og dialogen med befolkningen.

3.7 Når planlegges det ferdigstillelse av den første løpende folkehelseoversikten?

	Antall
Er ferdig allerede	2
1. halvdel 2013	2
2. halvdel 2013	5
1. halvdel 2014	1
2. halvdel 2014	0
Annet	4
Totalt antall svar	14

3.7.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Ikke avklart
- Vi er fortsatt i oppstartsfasen
- Ikke klarlagt enda

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et bilde av hva kommunene tenker om ferdigstillelsesdato for den første folkehelseoversikten. Etter lov og forskrift om folkehelsearbeidet er kommuner og fylkeskommuner forpliktet til å lage de første årlige folkehelseoversiktene i løpet av 2013. Ut fra tilbakemeldingene ser det ut til om lag 60 prosent av kommunene vil ha sin første oversikt klar i løpet av året.

3.8 På hvilket område ønsker din kommune samarbeid med fylkeskommunen i forbindelse med oversiktsarbeidet?

Ranger etter lite behov (terningkast 1) til høyt behov (terningkast 6), terningkast 1 – 2 = lite behov, terningkast 3 – 4 = noe behov, terningkast 5 – 6 = høyt behov. Alternativt "vet ikke"

	Prosessveiledning/råd om praktisk gjennomføring	Statistikkfaglig veiledning, f.eks. bruk av eksisterende statistikk fra SSB/FHI	Hjelp til gjennomføring av egne/ lokale spørreundersøkelser	Råd og bistand med befolkningsprognoser	Bruk av data fra fylkeskommunal virksomhet (f.eks. tannhelse)	Annet, beskriv gjerne mer i feltet under
Vet ikke	1	2	2	1	1	0
Lite behov	3	0	3	2	1	0
Noe behov	4	3	4	7	4	0
Høyt behov	6	9	5	4	8	0
Totalt antall svar	14	14	14	14	14	14

3.8.1 Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Det er for tidlig for oss å si noe om det faktiske behovet for samarbeide. Det vil blant annet avhenge av kompetanse og erfaring til folkehelsekoordinator når og om vi får denne på plass, samt ny kommuneoverlege.
- Oversiktsarbeidet er en kontinuerlig prosess og vi prioriterer en "røff" oversikt til folkehelsedagen høsten 2013. Videre vil vi dykke mer ned i forhold til oversiktsdata for å vurdere hvordan vi som kommune best kan tilrettelegge for vår folkehelsemålsetning; som er flere leveår med god helse og reduksjon av sosiale helseforskjeller.

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et bilde av samarbeidsbehovet som kommunene har i forhold til fylkeskommunen. Ut fra tilbakemeldingene ser det ut til at hovedvekten vurderer datautveksling og samarbeid om bruk av statistikk/veiledning til å være de to viktigste samarbeidsområdene. Fylkeskommunen vil arbeide videre med å forbedre disse områdene.

3.9 På hvilken måte kan fylkeskommunen (BFK) best bistå kommunens behov jfr. de forrige spørsmålene i 3.8?

Ranger etter lite behov (terningkast 1) til stort behov (terningkast 6), terningkast 1 – 2 = lite behov, terningkast 3 – 4 = noe behov, terningkast 5 – 6 = høyt behov. Alternativt "Vet ikke"

	Oppdatert nettside på www.bfk.no med relevant informasjon	Etablering av egen fylkesstatistikkportal på www.bfk.no	Direkte veiledning og dialog	Nettverks-samlinger og erfarings-utveksling / workshops	Arrangere spesifikke tematiske kurs	Annet (beskriv gjerne mer i feltet under)
Vet ikke	1	1	1	1	1	0
Lite behov	0	0	0	0	0	0
Noe behov	3	5	4	5	5	0
Høyt behov	10	8	9	8	8	0
Totalt antall svar	14	14	14	14	14	14

Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Vi ønsker at fylkeskommunen bistår i arbeidet med rutiner for internkontroll, jfr. folkehelselovens § 30.
- Trolig vil behovene våre endres etterhvert som vår kompetanse med oversiktsarbeid utvikles

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et bilde av dagens samarbeidsbehov som kommunene har i forhold til fylkeskommunen, og på hvilken måte fylkeskommunen best mulig kan innrette sin ressursbruk i forhold til dette. Tilbakemeldingene fra kommunene gjør det vanskelig å konkludere med at enkelte områder er viktigere enn andre – her er alle like viktige. Dette kan sees i lys av at fagområdet er ferskt og at fagfeltet er i stor utvikling både på lokalt og sentralt hold. Om ett eller to år er det kanskje mer sannsynlig at ett eller flere områder peker seg ut.

Foreløpig er det ikke planer om en egen statistikkportal i BFK. Men alle de andre nevnte punktene vil det bli jobbet videre med og vi er åpne for innspill og ønsker framover.

3.10 Er det tilgjengelige kunnskapsgrunnlaget tilstrekkelig for å lage den løpende folkehelseoversikten for din kommune?

Med kunnskapsgrunnlag menes det statistikk fra sentrale nasjonale institusjoner som FHI/SSB og informasjon fra egen kommunal virksomhet

	Antall
Ja	3
Nei	4
Annet, vennligst beskriv i feltet under	7
Totalt antall svar	14

Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Jeg tror at grunnlaget er godt nok, men at kommunen må gå bedre inn i grunnlaget for å finne hvor vi scorer dårlig og hvor vi bør sette inn tiltak.
- For små kommuner er det vanskelig for enkelte områder og få fram god statistikk.
- Trolig har vi nok informasjon til å lage en
- Vi skulle gjerne visst mer om fysisk aktivitet og sosiale nettverk
- Delvis med nevnte kilder. Tar utgangspunkt i nasjonale data der vi mangler data.
- Er ikke sikker på det pr dato

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et bilde av statistikkbehovet og hvordan det tilgjengelige statistikkgrunnlaget er vurdert av kommunene i fylket. Om lag halvparten av de som svarte "Annet" sorterer egentlig i kategorien "JA" på spørsmålet i 3.10 (er det tilgjengelige statistikkgrunnlaget er tilstrekkelig).

3.11 Planlegger din kommune å gjennomføre egne befolkningsundersøkelser?

	Antall
Ja	1
Nei	5
Annet, beskriv i feltet under	8
Totalt antall svar	14

Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Dette er ikke avklart enda
- Trolig på enkelte utvalgte områder, men dette er ikke avklart ennå.
- Vi starter opp en Frisklivssentral og det blir interessant å følge behovet og effekten
- Ungdata planlegges gjennomført våren 2013
- Aktuelt, men ikke planlagt enda
- Ikke per nå.
- Regner med det vil komme inn i planleggingen

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et inntrykk av hvor mange som planla egne befolkningsundersøkelser / Ungdata-undersøkelser. Slike undersøkelser kan være svært ressurskrevende, selv om f.eks. Ungdata-undersøkelsen er gratis å delta i. Mange kommuner sitter på informasjon om behovet for slike undersøkelser allerede, men i de tilfeller hvor det ikke er slik anbefaler BFK at kommunene vurderer eget behov for denne type undersøkelser i etterkant av første runde med oversiktsarbeid. Den første runden kan således være med på å definere hvilke områder som trenger mer oppfølging lokalt.

Totalt har Ungdata-undersøkelsen blitt gjennomført i 7 av kommunene i fylket i løpet av 2012 – 2013 (Kilde: www.ungdata.no)

3.12 Hvilken type undersøkelse vurderer dere i din kommune?

Velg det alternativet som er mest sannsynlig, eller gi ytterligere kommentar

	Antall
Ungdata i regi av NOVA/KORUS	2
Egen undersøkelse i regi av kommunen	0
Egen undersøkelse utført av kommersiell aktør (f.eks. tns-gallup)	0
Undersøkelse i samarbeid med andre kommuner	1
Annet, vennligst beskriv i feltet under	6
Totalt antall svar	9

Svar fra de som krysset av for "Annet":

- Flere av de over. Ungdata, men vi vurderer også muligheten for andre undersøkelser.
- Innbyggerundersøkelse
- Grov kartlegging av kommunalt folkehelsearbeid i regi av kommunen. Utfra dette resultatet vil vi vurdere behov for ytterligere undersøkelser.
- Vi har ikke kommet så langt enda
- Ikke bestemt pr dato

Kommentar fra BFK:

Hensikten med dette spørsmålet var å få et inntrykk av hvilke undersøkelser som er planlagt eller vurdert. Det finnes mange kommersielle aktører på markedet som vil eller allerede har kontaktet kommuner og tilbudt sine tjenester.

Ut fra svarene over ser det ut at til at denne problemstillingen er vanskelig å ta stilling til per nå. Det er kommunen selv som er best skikket til å vurdere behovet for slike undersøkelser. Fylkeskommunen oppfordrer til å bruke Ungdata da denne er anbefalt av sentrale myndigheter.